

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Karina Korell

**RAAMATUPIDAJA ROLL VASTUTUSTUNDLIKU
ETTEVÕTLUSE ARENGUS**

Bakalaureusetöö

Õppekava TABB02/17, peeriala majandusarvestus

Juhendaja: Natalie Aleksandra Gurvitš-Suits, PhD

Tallinn 2023

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks.

Töö pikkuseks on 6035 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Karina Korell.....15. detsember 2022

(kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. TEOREETILINE KÄSITLUS.....	7
1.1. Vastutustundliku ettevõtluse olemus	7
1.1.1. Vastutustundliku ettevõtluse rakendamine maailmas.....	9
1.1.2. Vastutustundlik ettevõtlus Eestis.....	10
1.2. Raamatupidaja roll ettevõttes	11
1.3. Vastutustundliku ettevõtluse aruandlus ja raamatupidaja olulisus selle juures.....	12
2. LÄBIVIIDUD UURING RAAMATUPIDAJA ROLLI KOHTA VASTUTUSTUNDLIKKU ETTEVÕTLUSE ARENGUS	15
2.1. Uuringu valim.....	15
2.2. Uuringu analüüs.....	19
2.3. Järeldused ja ettepanekud	24
KOKKUVÕTE	28
SUMMARY	31
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	34
LISAD	38
Lisa 1. Uuringu tulemused. Valimi kirjeldus (küsimus 1-8).....	38
Lisa 2. Uuringu tulemused (küsimus 9-11)	40
Lisa 3. Uuringu tulemused (küsimus 12-16)	42
Lisa 4. Lihtlitsents	44

LÜHIKOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada raamatupidamisalast tööd tegevate inimeste arusaam ja seisukoht vastutustundliku ettevõtluse osas. Eesmärgi põhjal tuletati kolm uurimisküsimust:

- 1) Millisena näevad raamatupidamise valdkonna töötajad vastutustundlikku ettevõtlust?
- 2) Millisel määral on raamatupidajad jätkusuutlikkuse aruandlusega seotud?
- 3) Kuidas ja kui suurel määral on raamatupidajad valmis ettevõtte ühiskondlikku vastutusse panustama?

Töö eesmärgi saavutamiseks korraldati kvantitatiivne uuring – saadeti laiali interneti küsitlus, millele saadi 40 vastust. Uuringus osalejateks olid erinevate valdkondade ning tasemete raamatupidajad või raamatupidamisalast tööd tegevad isikud.

Bakalaureusetöö tulemusena selgus, et raamatupidajad peavad vastutustundliku ettevõtluse juures oluliseks ettevõtte läbipaistvust, töökeskkonna paranemist, riskide juhtimist, sotsiaalmajanduslike probleemide vähendamist ja puhta elukeskkonna säilitamist. Lisaks selgus, et vähestel raamatupidajatel on kokkupuude jätkusuutlikku aruandluse koostamisega, kuid valmidus aruandluse koostamiseks või muudeks vastutustundlikku ettevõtluse arengut soodustavateks tegevusteks on olemas.

Võtmesõnad: vastutustundlik ettevõtlus, raamatupidaja, jätkusuutlik aruandlus.

SISSEJUHATUS

Vastutustundlik ettevõtlus on ärikeskkonna võtmeküsimuseks olnud pikka aega ja selle tähtsus ainult suureneb. Üha enam investoreid ja tarbijaid soovivad näha, et ettevõtte tegevuse negatiivsed efektid keskkonnale ja ühiskonnale tervikuna oleksid võimalikud madalad. Vastutustundlik ettevõtlus on lai mõiste ning see hõlmab enda alla eetikat, juhtimist, kogukonna kaasamist, tooteohutust, võrdsust, inimõigusi, keskkonnaalast tegevust jm.

Raamatupidamises tähendab see teema märksa enamat, kui ainult huvi finantsmõjude vastu ühiskonnale. Raamatupidaja töö ettevõttes on aja jooksul muutunud ja tänu automatiseerimise suurenemisele on igapäevaste tehingute töötlemise osakaal langenud ja seetõttu on raamatupidajate töö rohkem fokuseeritud tehingute analüüsimise peale. Finantsosakonnal võib olla ettevõtetes oluline roll vastutustundliku tuleviku loomises, kuna nemad omavad kontrolli ja ülevaadet rahavoogudest ning saaksid pakkuda selle põhjal informatsiooni jätkusuutlikku tulevikku puudutavate otsuste langetamiseks. Olles töötanud ettevõttes, kus jätkusuutlikkus ja vastutustundlikkus on väga olulisel kohal, on autor uskumusel, et see on ainuõige ettevõtte tegutsemise praktika. Sellest tekkis huvi, kui levinud on see praktika teistes Eesti ettevõtetes. Töö autor leiab, et teema on uudne, kuna raamatupidajate seost vastutustundliku ettevõtluse arengus ei ole autori andmetel korraldatud. Välismaal on sarnaseid uuringuid läbi viidud.

Antud teema probleemiks on vähene arusaam ja kindlate määratluste puudumine sellest, mida saab raamatupidaja vastutustundlikkuse suurendamise osas teha. Antud töö eesmärgiks on selgitada välja raamatupidamisalast tööd tegevate inimeste arusaam vastutustundliku ettevõtluse osas, nende tunnetus sellesse panustamisest ja võimalustest ning valmisolekust raamatupidaja töö sidumiseks vastutustundliku ettevõtlusega tulevikus. Sellest tulenevalt on bakalaureusetöö uurimisküsimused järgnevad:

- 1) Millisena näevad raamatupidamise valdkonnas töötajad ettevõtte ühiskondlikku vastutust?
- 2) Millisel määral on raamatupidajad jätkusuutlikkuse aruandlusega seotud?
- 3) Kuidas ja kui suurel määral on raamatupidajad valmis ettevõtte ühiskondlikku vastutusse panustama?

Töö uurimisobjektiks on Eesti ettevõtete raamatupidamisalast tööd tegevad inimesed. Uuringu läbiviimiseks kasutati kvantitatiivset uurimismeetodit. Selleks koostati ja saadeti laiali internetipõhine küsimustik, millele saadi 40 vastust. Vastuste hulk ei anna võimalust teha statistiliselt olulisi järeldusi, kuid annab siiski ülevaate raamatupidajate seisukohtadest.

Bakalaureusetöö koosneb kahest peatükist. Töö esimeses peatükis kajastatakse teemakohast teoreetilist kirjandust. See on omakorda jaotatud kolmeks. Esimeses osas antakse ülevaade vastutustundliku ettevõtluse olemusest, kuhu ulatuvad selle juured ning näiteid vastutustundliku ettevõtluse rakendamisest nii Eestis kui ka välismaal. Esimese peatüki teises osas on välja toodud lühiülevaade raamatupidaja tööst. Esimese peatüki kolmandas osas kirjeldatakse jätkusuutlikkuse aruandluse ja raamatupidaja rolli tähtsust vastutustundliku ettevõtluse arengus.

Töö teises peatükis antakse ülevaade autoripoolsest uuringust raamatupidaja rolli kohta vastutustundliku ettevõtluse juures. See peatükk koosneb kolmest osast. Esimeses osas kirjeldatakse uuringu valimit. Teises osas tuuakse välja uuringu tulemuste analüüs. Kolmandas osas esitatakse uuringu järeldused, kus kõrvutatakse autori poolse uuringu tulemused ka teoreetilises osas välja toodud andmetega, ning ettepanekud tulevasteks uuringuteks.

1. TEOREETILINE KÄSITLUS

Bakalaureusetöö esimeses peatükis annab autor ülevaate vastutustundliku ettevõtlusest, raamatupidaja rollist ettevõttes ja jätkusuutlikkuse aruande kohastest varasemalt avalikustatud uurimustest ning teoreetilistest alustest. Esiteks tuuakse eraldi välja vastutustundliku ettevõtluse olemus ning raamatupidaja roll ettevõttes, pärast mida tutvustatakse raamatupidajate olulisust vastutustundliku ettevõtluse ja jätkusuutlikkuse aruande koostamise juures.

1.1. Vastutustundliku ettevõtluse olemus

Vastutustundlikul ettevõtlusel on mitmeid nimesid ja definitsioone. Kui inglise keelest otsetõlkes on CSR „ettevõtte sotsiaalne vastutus“ (*Corporate Social Responsibility*), siis eesti keeles annab seda mõtet paremini edasi „ettevõtte ühiskondlik vastutus“, lihtsustatult öeldes „vastutustundlik ettevõtlus“. Oma olemuselt on vastutustundlik ettevõtlus ettevõtte juhtimise viis, mille puhul ettevõtte töötab vabatahtlikult välja eeskirjad ja strateegiad, mis reguleerivad ettevõtte tegevust sotsiaal- ja looduskeskkonna alal (Terskikh 2021). Veel on määratletud vastutustundlikku ettevõtlust kui suhet ettevõtete ja erinevate ettevõtte sidusrühmade vahel (Crowther & Martinez 2004). Ettevõtte siseselt kuulub vastutustundliku ettevõtluse alla näiteks oskustöötajate kaasamine ja hoidmine ettevõttes, arenemisvõimaluste pakkumine töötajatele, tööohutuse ja töötervishoiu tagamine, keskkonnamõjude vähendamine ja loodusressursside juhtimine tootmises. Ettevõtte välimises dimensioonis on sidusrühmadeks kohalik kogukond, ettevõtte partnerid, tarnijad, tarbijad. (Euroopa Komisjon ... 2001) Lühidalt tähendab vastutustundlik ettevõtlus, et ettevõtte eesmärk kasumit teenida on mõjutatud otsustest, mis aitavad kaasa keskkonna kaitsmisele, inimeste heaolu tagamisele ja ühiskonna arengule tervikuna.

Mõiste „vastutustundlik ettevõtlus“ laialdane kasutamine ärikontekstis ja ajakirjanduses tekitab arusaama nagu tegemist oleks uue liikumisega. Siiski ulatuvad selle juured tööstusrevolutsiooni aegadesse ja näiteid sellest võib leida läbi ajaloo. (Crowther & Martinez 2004) Esimene suurem töötajate heaolule suunatud liikumine toimus juba 1830ndatel, mil Ühendatud Kuningriigi

töölisklass nõudis endale sõna ja hääleõigust ning ausamaid valimisi. See liikumine kukkus küll läbi, kuid järgneva seitsmekümne aasta jooksul said enamus nende nõudmisi täidetud. (The Chartist ... 2022) Samas liikumises osales ka Andrew Carnegie, kes sai hiljem tuntuks kui rikkaim mees maailmas ning filantroopia isa, kui ta suunas enamuse oma ettevõtete ja investeerimistegevustest saadud vara ühiskonna (põhiliselt hariduse ja teaduse) arengusse (Andrew Carnegie ... 2022). Carroli ja Browni (2018) leiavad, et vastutustundlik ettevõtetus sai hoo sisse 1970ndatel, kui juba mõnda aega avalikkuse tähelepanu all olevad mured tsiviilõiguste ja keskkonna kohta, said esimest korda seadusliku tagapõhja. See näitab, et inimeste huvi oma elu- ja töökeskkonna parandamiseks on olemas olnud juba pikka aega ning aja jooksul on arusaam selle olulisusest suurenenud.

Albu, Albu, Girbina ja Sandu (2011) leiavad, et suurem osa vastutustundliku ettevõtluse alaseid uuringud näitavad positiivset suhet vastutustundliku ettevõtluse tegevuste kasutusele võtmise ja ettevõtte edukuse vahel. Siiski tuuakse välja ka neutraalset ja negatiivset suhet. Negatiivse poole pealt on esile tõstetud konfliktide suurenemine ettevõtte juhtkonna ja osanike vahel – leitakse, et vastutustundlikkuse ettevõtlusesse investeerimine on kallis ja riskantne, esialgsed kulud on suured ning tuleviku tulusus on ebakindel (Liao *et al.* 2019). Seetõttu teeb vastutustundliku ettevõtluse laialdasem kasutusele võtmine aktsionäre murelikuks, kuna selle implementeerimine võib tuua ettevõttele kasu, aga suure tõenäosusega võetakse see risk aktsionäride tulu arvelt. Neutraalse poole pealt arvatakse, et vastutustundliku ettevõtluse tegevuste integreerimine ettevõtte tegevusse ei mõjuta ettevõtte kasumit. Kulu-tulu analüüsi kohaselt kui rakendada vastutustundliku ettevõtluse faktoreid, siis sellele tehtavad kulutused on suuremad, aga see-eest toob see ka kõrgemat tulu. Vastutustundlike lahenduste peale ekstra kulutusi mitte tehes on kulud väiksemad ja tulud on ka väiksemad. Kasumlikkuses suuremat erinevust ei usuta olevat. (McWilliams & Siegel 2001) Siiski usutakse, et vastutustundliku ettevõtluse põhimõtete sidumine ettevõtte tegevusega aitab kaasa ettevõtte maine parandamisel, suhete tugevdamisel äripartneritega, kvalifitseeritud töötajate tulemisel ja jäämisel ettevõttesse, klientide lojaalsuse suurendamisel jne (Terskikh 2021). Lisaks leitakse, et ettevõtte otsuste tegemisel jätkusuutlikkuse faktorite arvesse võtmine ei tekita enam suuremat rahalist kahju. Vastupidi, jätkusuutlikkusega mitte arvestamisel lisanduvad ettevõttele seaduslikke regulatsioonide tõttu ekstra kulu keskkonnamaksu jms näol (Lacalle 2020). Jätkusuutlikkuse perspektiivist on iga vastutustundliku ettevõtluse idee

rakendamine ettevõttesse kasulik olenemata sellest, kas ettevõtte rahaline kasum suureneb või mitte.

Vastutustundlik ettevõtlus on arenenud juba sadu aastaid ning areneb ka tulevikus. Ettevõtjatel on võimalus oma äritegevusega panustada kesk- ja ühiskonna jätkusuutlikkuse arengusse ning üldise heaolu suurendamisesse. Vastutustundlik ettevõtja ei maksimeeri oma kasumit looduse ja inimeste heaolu arvelt. Siiski võib vastutustundlik käitumine tuua ettevõttele lisaväärtust maine suurenemise näol erinevate huvigruppide silmis.

1.1.1. Vastutustundliku ettevõtluse rakendamine maailmas

Maailmas on mitmeid organisatsioone, mis tegelevad vastutustundliku ettevõtluse propageerimise ja edendamisega. Selleks tehakse uuringuid, koostatakse aruandeid, pakutakse informatsiooni ja nõustamist jms. Loomulikult leiab paljudest riikidest oma riigisiseseid organisatsioone, näiteks *Business in the Community* Ühendkuningriigis (bitc.org.uk), *Korporatiivās Sociālās Atbildības Platforma* Lätis (ksalatvija.lv) ja Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum Eestis (csr.ee), aga mitmed organisatsioonid on just suunatud riikide ühenduste või globaalse jätkusuutlikkuse edendamisega, näiteks *CSR Europe* (csreurope.org) ja *United Nations Global Compact* (unglobalcompact.org).

Kuna jätkusuutliku ettevõtluse oluline komponent on erinevate ettevõtte sidusgruppide vajadustega arvestamine, on vastutustundlikul ettevõtlusel erinevates maailma piirkondades mõnevõrra erinev tähendus. Seetõttu on loomulik, et erinevates regioonides on ettevõtete jätkusuutlikkuse faktorid erineva osatähtsusega. Näiteks on leitud, et Aafrika ja Aasia ettevõtete jaoks omab vastutustundlik ettevõtlus märksa olulisemat kohta ettevõtte igapäevases tegevuses, mida võib selgitada sellega, et nendes piirkondades on mitmed looduslikud tegurid, nagu veepuudus, suuremaks probleemiks, mistõttu jätkusuutlikkuse arendamine on nende kogukondadele elulise tähtsusega (CGMA, 2014). Samuti on võimalik vastutustundliku ettevõtluse olulise määratlemiseks arvesse võtta individuaalsel tasemel inimese iseloomu jooni, sotsiaalset identiteeti jms, laiemal tasemel aga näiteks riigi poliitilist süsteemi, kultuuri ja religiooni eripärasid, arenguetape ning majanduslikku seisundit (Tilt 2016; Kafka *et al.*, 2021).

Euroopas on vastutustundliku ettevõtluse areng väga tähtsal kohal, suuremad sammud selle arenguks on tehtud alates viimasest sajandivahetusest, esimesel kümnendil keskendudes teadlikkuse suurendamise ja esialgsete raamistike loomisele (CSR Europe's 2030 ... 2022). 2001.

aastal tutvustas Euroopa Komisjon CSR Euroopa raamistikku, millele järgnesid mitmed üleeuroopalised algatused, eesmärgiga jagada kogemusi ja suurendada koostööd erinevate ettevõtete vahel vastutustundlikku ettevõtluse laialdasemaks juurutamiseks (Euroopa Komisjon ... 2001). Sellest alates on vastutustundliku ettevõtluse olulisus Euroopas tõusuteel. Euroopas on väga tugev jätkusuutlikku mõtteviisiga ettevõtete võrgustik, kuid kliimanetraalsuse saavutamiseks on välja toodud vajadus, et vastutustundliku ettevõtluse faktorid oleks iga ettevõtte, olenemata selle suurusest või tegevusalast, töösse integreeritud (CSR Europe White ... 2020). Seetõttu on CSR Europe kokku pannud mudeli, mille järgi pakutakse õppimisvõimalusi ning aidatakse ettevõtetel kirja panna eesmärgid, strateegiad ja juhtimissüsteemid jätkusuutlikkuse rakendamiseks. Lisaks on selle mudeli järgi tõstatatud vajadus regulatsioonide või muude vahendite jaoks tagamaks üheselt arusaadava säästva arengu järelvalve ja vastutuse. (CSR Europe's 2030 ... 2022) Ka teised organisatsioonid on välja töötanud ja avaldanud juhendeid vastutustundliku ettevõtluse tegevuste implementeerimiseks. Neist olulisemad rahvusvaheliselt tunnustatud direktiivid on *OECD Guidelines*, ÜRO globaalse kokkuleppe kümme printsiipi, ISO 26000 standard (Kantceva 2016).

1.1.2. Vastutustundlik ettevõtlus Eestis

Eestis on vastutustundliku ettevõtluse arengu põhiliseks eestvedajaks MTÜ Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum (VEF), mis on ka CSR Europe liige. Lisaks teadlikkuse tõstmisele infomaterjalide jagamise teel, on VEF ka algatanud kaks olulist projekti: vastutustundliku ettevõtluse indeks ja ringmajanduse hindamine ettevõttele. Mõlemad projektid on loodud aitamaks ettevõtetel hinnata oma panust jätkusuutlikku käitumise koha pealt ning toetada ettevõtteid selle arenemises. Vastutustundliku Ettevõtluse Indeks leitakse ÜRO poolt nimetatud teemade põhjal VEF-i poolt kokku pandud ankeedi täitmise käigus. Vastutustundlikku ettevõtlust kõige enam edendavad ettevõtted teenivad selle protsessi käigus tunnustusena ka märgise, mis on loodud tõstmaks ettevõtte usaldusväarsust klientide ja partnerite silmis. Ringmajanduse hindamine käib läbi CIRCO (*creating businnes through circular design*) koolitusprogrammi, mille käigus antakse teadmiseid ressursside efektiivsemaks kasutamiseks ning toodete kauakestvateks arendamisest. (Vastutustundliku Ettevõtluse ... 2022)

2016. aastal Eesti majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi poolt läbi viidud uuringu kohaselt on eesti ettevõtete teadmised vastutustundliku ettevõtluse kohta head ning suur osa Harjumaa ettevõtetest rakendab vastutustundlikkuse printsiipe. Siiski on osa ettevõtteid, kes ei rakenda oma

töös ühtegi vastutustundliku ettevõtluse tegevust tuues põhjendusena välja aja-, raha- ja teadmiste puuduse. (Kantceva, 2016) Aasta varem tudengite poolt koostatud uuringud näitavad aga, et ettevõtjate vastutustundliku ettevõtluse alased teadmised on puudulikud. Eesti kõige edukamate ettevõtete kohta tehtud uuringu kohaselt on vastutustundliku ettevõtluse info avalikustamise tase suhteliselt madal (Jõgibert 2015). Eesti väikeettevõtjatele suunatud uuringu käigus said mitmed ettevõtjad teada, et nad juba kasutavad oma töös vastutustundliku ettevõtluse elemente (Lissejenko 2015). See näitab, et jätkusuutlik töökorraldus on ettevõtetesse juurdunud ilma, et seda eraldi vastutustundliku ettevõtlusega seostatakse. Samas uuringus on jätkusuutlikku arengu murekohaks välja toodud, lisaks äsja mainitud ressursside puudusele, ka vähene toetus väljastpoolt ettevõtet (Ibid.). Vastutustundliku ettevõtluse alane informeeritus Eesti ettevõtjate seas näib madal, kuid soov ühiskonna heaoluks on olemas ning selle nimel töötamiseks loodud organisatsioonid töötavad edukalt.

Vastutustundliku ettevõtluse tähtsus on tõusuteel. Selle arendamise ja levitamise tegelevad mitmed organisatsioonid globaalsest kuni kohaliku tasandini. Suur hulk vabatahtlikku tööd tehakse ära selleks, et ettevõtjatel oleks võimalikult lihtne alustada vastutustundliku ettevõtlusega.

1.2. Raamatupidaja roll ettevõttes

Raamatupidamine on iga ettevõtte toimimiseks oluline. Selle elukutse populaarsus on küll vähenenud, kuid siiski on see üks enam levinumatest ametitest Eestis (Eesti Statistikaamet, tabel PA633). Kui aga rääkida juhuslikult valitud kahe raamatupidajaga, siis nad ei pruugi teha sama tööd. Raamatupidajad võib jagada tasemete lõikes kolmeks: raamatupidajad, vanemraamatupidajad, pearaamatupidajad (inglise keeles vastavalt *bookkeeper*, *accountant*, *managment accountant*). Igal kõrgemal tasemel on tööülesanded keerulisemad ja vastutus suurem. Madalama taseme raamatupidajad tegelevad üldjuhul igapäevase arvepidamisega, vanemraamatupidaja peab lisaks sellele oskama ka aruandeid koostada ja nõu anda, pearaamatupidaja juhib kogu raamatupidamise tööd. (Tetsov 2018; Mishra 2011) Sama moodi võivad tööülesanded erineda olenevalt ettevõtte suuruselt. Suurettevõtetes, kus raamatupidamisosakonnas on palju töötajaid, on suure tõenäosusega rohkem näha kindlale tööülesandele spetsialiseerumist, väikestes ettevõtetes peab raamatupidaja olema pädev paljudes valdkondades (Ottoson 2015).

Siiski inimesed üle maailma, olenemata nende ametikohast või sektorist, usuvad, et finantsaruandluse funktsioonid on muutumas (ACCA & PwC 2019). Kui varasemalt oli vajalik väiksemate teadmistega igapäevase arvestuse tegijate suur hulk, siis tehnoloogia arengu ja automatiseerimise tõttu on vähenenud manuaalse töö hulk ja seetõttu on rohkem hinnatud just kõrgemate teadmistega raamatupidajad, kes oskavad koostada ja esitada juhtkonnale vajalike aruandeid ja analüüse, on innovaatilise mõtlemisega ja hea kohanemisvõimega (Mishra 2011). Just vanem- ja pearaamatupidajad on need finantssektori töötajad, kellel on, tänu nende oskustele ja ettevõttest ülevaate omamisele, suurim mõju ettevõtte arengusuundade kujunemisel (CGMA 2014; Simons 2018). 2015. aastal läbiviidud uuringu põhjal ei ole see raamatupidamise tasemete osatähtsuse muutus Eestis veel juurdunud ja manuaalse arvepidamise peale kulub suurem osa raamatupidaja ajast (Ottoson, 2015).

Raamatupidajatel on oluline roll ettevõtte tegevuses. See võib olla nii igapäevaste tehingute kirjendamine kui ka juhtkonna nõustamine koostatud analüüside ja aruannete põhjal. Raamatupidajad omavad ülevaadet ettevõtte tegevusest ning mõju ettevõtte tuleviku otsuste kujundamisel. Eriala suur automatiseerimise võimalikkus tekitab suurema vajaduse analüütilise ja innovaatilise mõtlemisega raamatupidajate järgi.

1.3. Vastutustundliku ettevõtluse aruandlus ja raamatupidaja olulisus selle juures

Jätkusuutlikkuse aruandlus on oma loomult keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimistegurite (inglise keeles *Environment, Social and Governance – ESG*) välja toomine ettevõtte aruandluse juures. See laiendab traditsioonilist aruandlust, et lisaks finantstulemustele võetaks arvesse ka keskkonna- ja sotsiaalalaseid tulemusi. (Garzon-Jimenez & Zorio-Grima 2020) ESG tegurite avaldamise eesmärk on anda ettevõtte sidusrühmadele ülevaade jätkusuutlikkuse ja sellealaste edusammude kohta. Aruandluse vabatahtlikku rakendamise tõttu, ei ole selle puhul kindlalt ette nähtud, milliseid andmeid ja mis viisil esitama peaks ning see paneb aruande usaldusväärsete küsimärgi alla, kuna ettevõtte juhatusel võib olla soov andmeid ilustada.

Arutelud vastutustundliku ettevõtluse aruannete neutraalsuse ja objektiivsuse puudumise üle on vajalikud. Põhiline sidusrühm, kes need tulemused kahtluse alla seavad, on investorid. Kuna

vastutustundlikku ettevõtluse aruandlusel puudub kindel struktuur ja kindlad määratlused, siis võib investoritel tekkida küsimus erinevate ettevõtete teabe võrdlemisel. See vähendab nende andmete avaldamise kasulikkust investeerimisotsuste tegemisel. (Mysaka & Derun 2022; Garcia-Sanchez *et al.* 2020) Mitmed uuringud (Mysaka & Derun 2022; Garcia-Sanchez *et al.* 2020; Liao *et al.* 2019) on leidnud, et vastutustundlikkuse aruannete usaldusväärsuse tõstmiseks on vajalik selle tugevam reguleerimine. Liao, Sani ja Tsangi (2019) uuring erineva riikliku regulatsiooniga riikide vahel näitab, et rohkemate reeglitega reguleeritud ettevõtete vastutustundliku ettevõtluse tulemused on paremad ja ettevõttel on tugevamad väljavaated vastutustundlikkusest tuleneva lisakasumi teenimiseks. Ka investorid soovivad oma raha pigem paigutada ettevõtetesse, millel on olemas täiendavad kontrollmehhanismid, mis kindlustaksid vastutustundliku ettevõtluse alase teabe kvaliteeti (Garcia-Sanchez *et al.* 2020). Aruandluse usaldusväärsuse suurendamine on oluline ka vastutustundliku ettevõtluse arengule tervikuna, kuna see, kuidas erinevad sidusrühmad tajuvad aruandluse vajalikkust, mõjutab, tänu avalikkuse suuremale nõudlusele, ettevõtete soovi vastutustundliku ettevõtluse tegevustesse panustada.

Finantsaruandlus on meetod ettevõtte tegevuse analüüsimiseks ja tulevikuotsuste toetamiseks. Laiemalt võttes võib raamatupidaja ülesandeks pidada juhtide planeerimis-, kontrollimis- ja otsustamisprotsesside abistamiseks vajaliku teabe tuvastamine, mõõtmine ja analüüsimine (Syahril & Andini 2017; Andrian 2021). Kõrgema taseme raamatupidajatel peaks olema oskused, et näha ja analüüsida keskkonna ja sotsiaalsete tegurite mõju ettevõtte tulemustele (CGMA 2014). Lisaks nähakse raamatupidajaid usaldusväärsusena, mistõttu on raamatupidaja rolliks ka läbipaistvuse ja seaduste järgimise tagamine (Homayoun *et al.* 2015). Neile ideedele toetudes võib arvata, et raamatupidajad on asjatundlikud ka mittefinantsaruannete koostamisel.

Raamatupidaja seotus jätkusuutlikkuse aruandluse koostamise juures on mõjutatud erinevates teguritest, nagu ettevõtte regioon, suurus ja tegevusala ning raamatupidaja tase. Näiteks arenenud riikides on raamatupidajate osalus jätkusuutlikkuse aruandluse juures väiksem kui arengumaadel ja raamatupidamise taseme lõikes on algtaseme raamatupidajatel kokkupuude jätkusuutlikkusega madal, kuna see ei kuulu nende tööülesannete hulka. Põhilisteks põhjusteks, miks raamatupidajad ei osale jätkusuutlikkuse aruandluse koostamisel, on välja toodud teadmiste ja oskuste, vajalike andmete kättesaadavuse, aruandmiseks vajalike süsteemide ning juhtkonna poolt nõudmise puudumine. (CGMA 2014) Sellegi poolest, võimalusi vastutustundlikkusesse ettevõtlusesse panustada on mitmeid. Raamatupidajad saavad anda nõu juhtkonnale, kuidas muuta

aruandlussüsteeme nii, et keskkonna ja muude jätkusuutlikkusega seotud faktorid oleksid aruandluses arvesse võetud, milliseid investeeringuid üle hinnata, et ka need väärtustaks rohkem keskkonnasõbralikkust (Susanto 2018), ning analüüsida, kuidas muutus tootmises mõjutab jätkusuutlikkust, mida saab juhtkond otsuse langetamisel arvesse võtta (Syahril & Andini 2017). Aruandluse muutmise koha pealt on võimalik raamatupidajatel aidata määrata ja mõõta ettevõtte sotsiaalne tulemuslikkus ning võtta see arvesse ettevõtte finantstulemuste arvutamisel ja ühitamisel ettevõtte eesmärgid ühiskonna eesmärkidega (Homayoun *et al.* 2015). Kuigi raamatupidajate kaasamine jätkusuutlikkuse aruandluse koostamisesse on mõjutatud paljudest teguritest, siis innovaatilise mõtlemisega ja hea analüüsivõimega raamatupidajate panus selles valdkonnas on asendamatu.

Vastutustundlik ettevõtetus areneb pidevalt ning ka raamatupidajatel on selles arengus oma roll. Loodud on mitmeid rahvusvahelisi ja kohalike organisatsioone, mille eesmärgiks on vastutustundlikkuse juurutamine ning informatsiooni jagamine ja ettevõtetega konsulteerimine. Raamatupidajatel on oluline roll vastutustundlikkuse suurendamisel ettevõttes, kuna nad on usaldusväärsed ning omavad ülevaadet ettevõtte tegevusest, mistõttu on neil võimalus anda soovitusi ning mõjutada ettevõtte tulevikuotsuseid. Järgnevalt tuuakse välja autoripoolse uuringu raamatupidaja rolli kohta vastutustundliku ettevõtluse arengus andmed ning analüüs. Uuringu eesmärgiks on selgitada välja raamatupidamisalast tööd tegevate inimeste arusaama ettevõtte ühiskondliku vastutuse osas, nende tunnetust sellesse panustamise osas oma praegusel ametikohal ning valmidus sellesse panustada tulevikus.

2. LÄBIVIIDUD UURING RAAMATUPIDAJA ROLLI KOHTA VASTUTUSTUNDLIKKU ETTEVÕTLUSE ARENGUS

Töö teises peatükis tutvustatakse Eesti raamatupidamisalast tööd tegevate inimeste seas läbi viidud uuringu tulemusi. Esiteks tuuakse välja uuringu metoodika ja kirjeldatakse uuringu valimit. Teises alapeatükis analüüsitakse uuringu vastuseid ning lõpuks tuuakse välja uuringu tulemused võrreldes teoreetilist informatsiooni ja varasemalt läbiviidud uuringu tulemusi käesoleva uuringu tulemustega ning tehakse ettepanekuid tuleviku uurimissuundade osas.

2.1. Uuringu valim

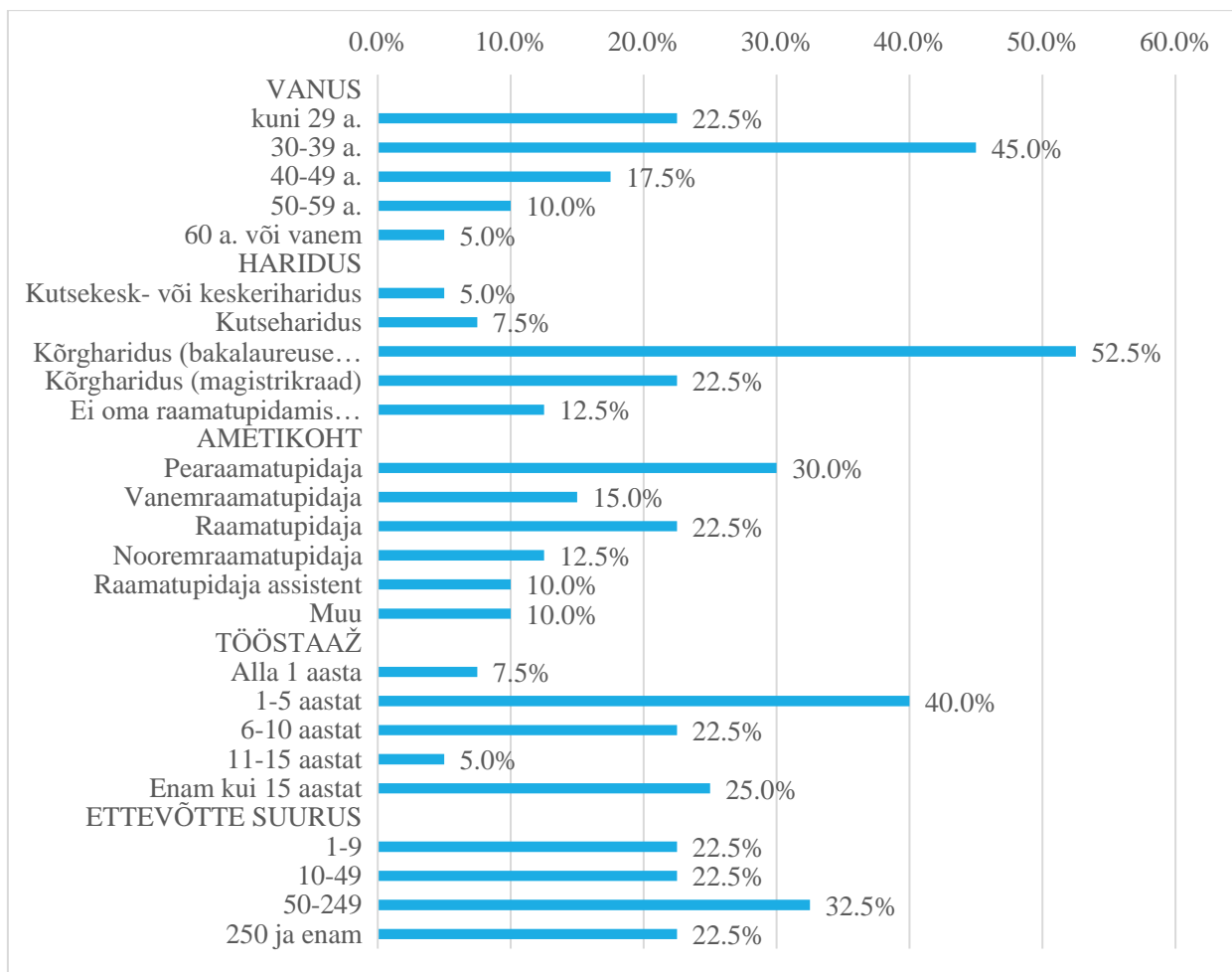
Bakalaureusetöö uurimisobjektiks oli eesti raamatupidamisalast tööd tegevad inimesed. Uuringu eesmärgi täitmiseks oli vaja võimalikult paljude raamatupidajate seisukohta ja arvamust, mistõttu viidi uuring läbi kvantitatiivsel meetodil internetiküsitluse abil. Küsitluse koostamisel tugineti varasemalt tehtud uuringutele, mida täiendati küsimustega, mida peeti oluliseks antud töö eesmärgi täitmisel. Küsimustik koostati *Google Forms* keskkonnas ning pandi üles rmp.ee ja finance.ee foorumitesse, sotsiaalmeedias (*facebook.com*) loodud raamatupidajate grupis ning üleskutse küsitluse täitmiseks saadeti ka üle viiekümne ettevõtte raamatupidamisosakonna või osakonna esindajate e-maili aadressile. Viimase meetodi puhul valiti ettevõtted erinevates tegevusvaldkondades selle järgi, kellel oli vastavad e-maili aadressid oma kodulehel üleval, sealjuures ligi pooled ettevõtted olid raamatupidamisteenuseid pakkuvad ettevõtted. Küsitlus oli avatud perioodil 01.04.2022 kuni 30.04.2022, selle aja jooksul koguti 40 vastust. Kuigi ei saa olla kindel, kui paljude raamatupidajateni antud küsitlus jõudis, võib väita, et vastanute osakaal, võttes arvesse saadetud üleskutsete hulka, on suhteliselt väike.

Tabel 1. Täis- ja osalise tööajaga töötajad ametiala ja soo järgi (2018)

Ametiala	Töötajate keskmine arv ja sooline osakaal, taandatud täistööajale				
	mehed	mehed, %	naised	naised, %	mehed ja naised
Juhid finantsalal	878	40%	1317	60%	2195
Raamatupidajad	433	6%	6313	94%	6746
Raamatupidamise keskastme spetsialistid	365	7%	4543	93%	4908
Arve- ja raamatupidamisametnikud	216	5%	4290	95%	4506
Palgaarvestajad	31	17%	151	83%	182
Kokku	1923	10%	16614	90%	18537

Allikas: Eesti Statistikaamet (2018); autori koostatud

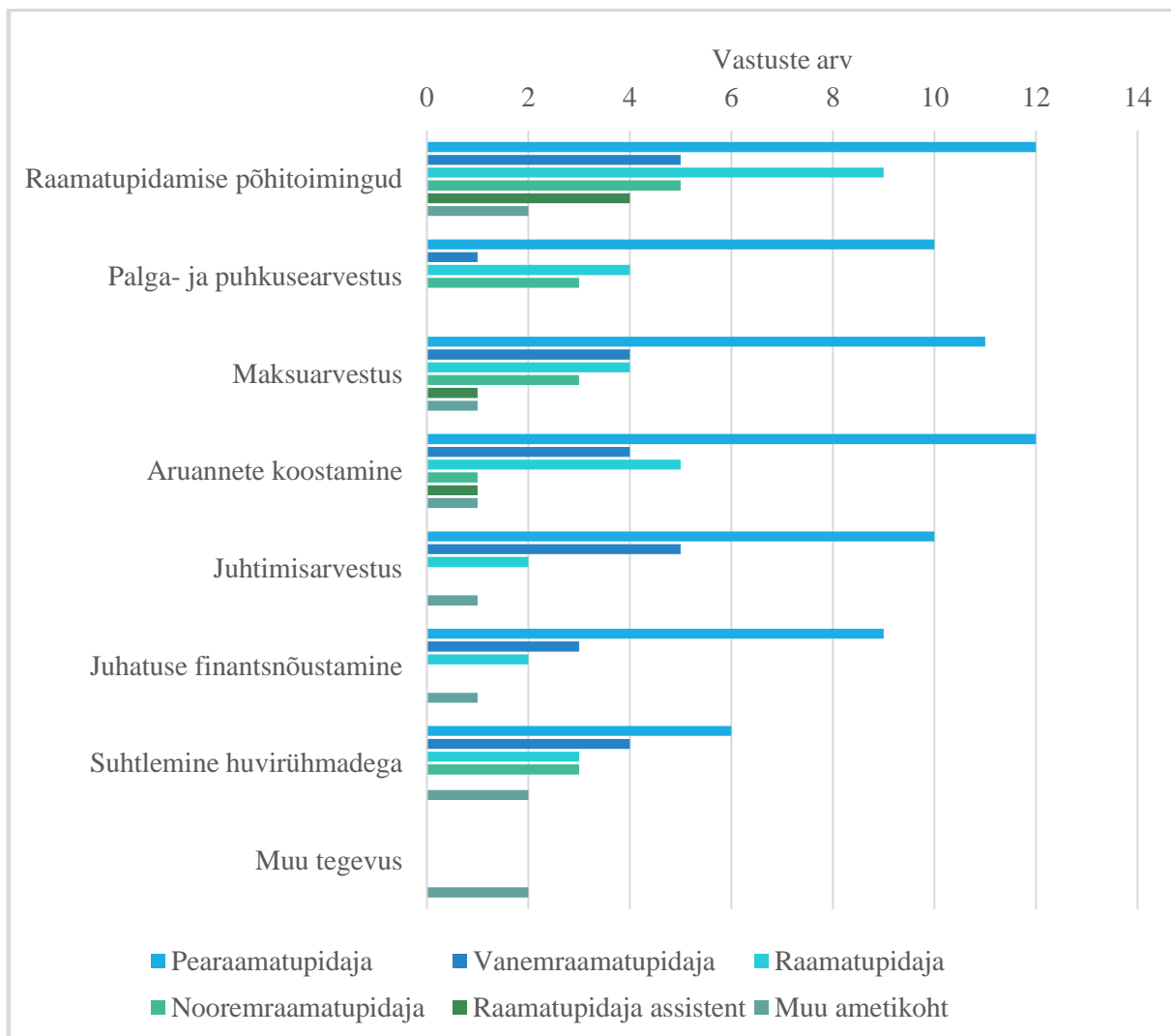
Vastanutest 90% ehk 36 olid naised ja 10% (4) mehed. See läheb kokku Eesti Statistikaameti 2018. aastate andmetega, mis on välja toodud tabelis 1 – 90% raamatupidamise alal töötajaid on naised. Vastanute jaotus vanuse, hariduse, tööstaaži, ettevõtte suuruse ja ametikoha põhised on graafiliselt nähtav joonisel 1. Peaaegu pooled vastanutest (45%, 18) kuulusid vanuserühma 30-39 aastat, sellele suuruselt järgnevad olid kuni 29 aastased (22,5%, 9) ja 40-49 aastased (17,5%, 7). Vanemaealisi vastanuid oli vähem – 50-59 aastased 10% (4) ja sellest vanemaid 5% (2). Hariduse koha pealt küsiti just majandusarvestusega seonduvat omandatud või omandamisel hariduse taset. Kõigist vastanutest kolm neljandikku omasid (või olid omandamas) kõrgharidust. Bakalaureusekraadi või rakendusliku kõrghariduse oli valinud 52,5% (21) vastanutest, magistriskraadiga oli 22,5% (9) vastanut. Kesk-, kutsekesk- või keskeriharidusega ja ilma raamatupidamisalase hariduseta vastanute hulk oli sama (12,5%, 5). (lisa 1)

Joonis 1. Valimi jaotus vanuse, hariduse, ametikoha, tööstaaži ja ettevõtte suuruse järgi
Allikas: autori koostatud lisa 1 järgi

Küsitud oli ka töökoha iseloomu kohta, kas töötatakse raamatupidamisteenust pakkavas ettevõttes või konkreetse ettevõtte raamatupidamisosakonnas. Selle alusel jaotusid vastajad peaaegu pooleks – vastavalt 45% (18) ja 55% (22). Ametikoha alusel oli suurem osa vastanutest pearaamatupidajad (30%, 12), sellele järgnesid raamatupidajad (22,5%, 9). Suhteliselt võrdse osakaaluga oli vastanuid vanemraamatupidaja (15%, 6), nooremraamatupidaja (12,5%, 5) ja raamatupidaja assistendi (10%, 4) ametikohal töötajad. Sellele lisaks oli 10% (4) vastajatest valinud vastusevariandi „muu“. Nendest kolm märkis oma ametikohaks juht või juhatuse liige ja üks vastajatest töötas krediitspetsialistina. Kõige enam (40%, 16) oli vastajate hulgas neid, kelle raamatupidamisalane töökogemus oli 1-5 aastat. Sellele järgnes suhteliselt võrdse osakaaluga enam kui 15aastase (25%, 10) ja 6-10aastase (22,5%, 9) töökogemusega vastanute hulk. Vähem oli vastajaid, kes märkisid oma tööstaažiks alla 1 aasta (7,5%, 3) ja 11-15 aastat (5%, 2). Ettevõtte suuruse järgi jagunesid

vastajad peaaegu võrdselt. Keskmise suurusega ettevõtetes (50-249 töötajat) töötavad 32,5% (13) vastanutest, mikro- (1-9 töötajat), väike- (10-49 töötajat) ja suurettevõtetes (250+ töötajat) töötavad kõikides võrdselt 22,5% (9) vastanutest. (lisa 1)

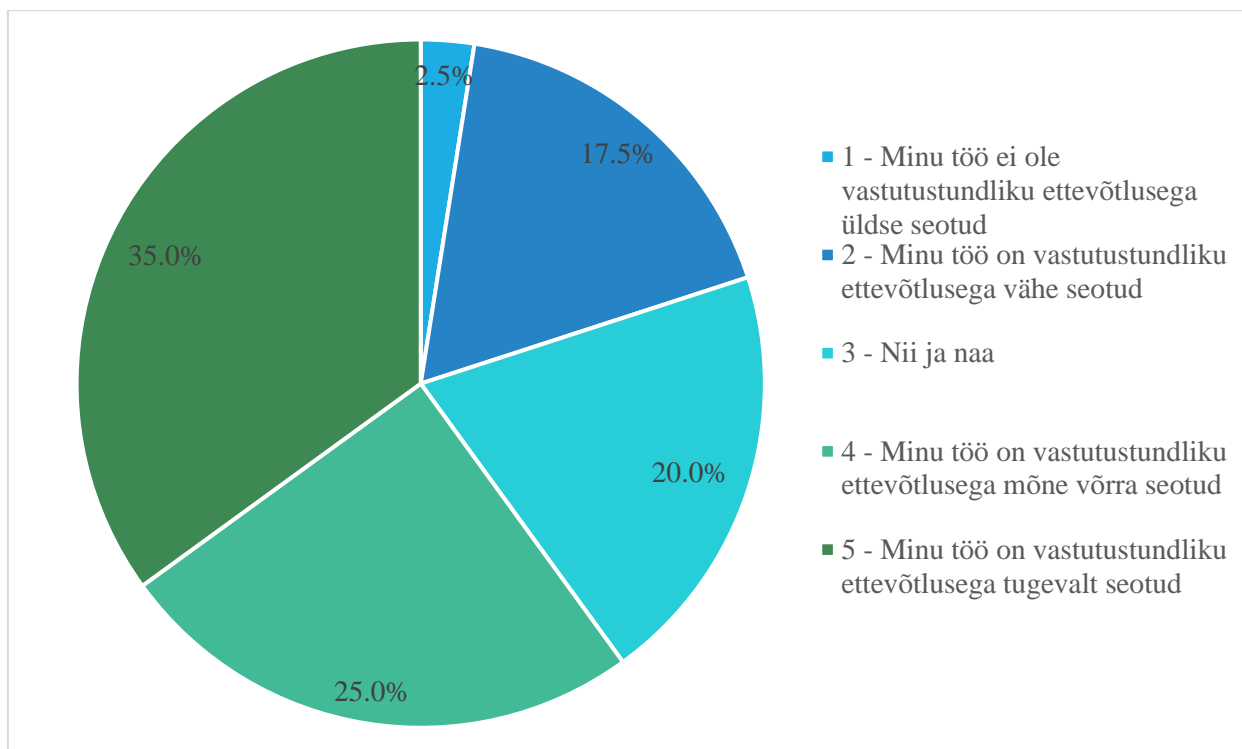
Joonis 2. Tööülesannete jaotus ametikoha järgi
Allikas: autori koostatud lisa 1 järgi

Järgnevalt esitatakse vastanute tööülesannete jaotus nende ametikoha järgi. Joonisel 2 on välja toodud tööülesanded ning neid märkinute vastajate arv võttes arvesse vastajate ametikohta. Graafikult on näha, et pearaamatupidajad tegelevad kõikide ülesannetega. Kõik 12 pearaamatupidajat on märkinud oma ülesandeks raamatupidamise põhitoimingud ja majandus- või muude statistiliste aruannete koostamise. Enamus pearaamatupidajatest tegelevad ka maksu- (11 vastanut 12-st), juhtimis- (10) ning palga- ja puhkusearvestusega (10). Juhatuse

finantsnõustamisega tegelevad üheksa ja huvirühmadega suhtlevad kuus vastanud pearaamatupidajat. Kuuest vastanud vanemraamatupidajast viis on märkinud oma ülesandeks raamatupidamise põhitoimingud ja juhtimisarvestuse, neljal korral märgiti maksuarvestus, aruannete koostamine ja huvirühmadega suhtlemine, kolmel korral juhatuse finantsnõustamine ning üks vanemraamatupidaja märkis oma tööülesandeks palga- ja puhkusearvestuse. Raamatupidaja, nooremraamatupidaja ja raamatupidamise assistendi ametikohaga on samuti kõik vastajad märkinud oma tööülesandeks raamatupidamise põhitoimingud. Palga- ja puhkuse- ning maksuarvestusega tegelemise on märkinud neli raamatupidajat ja kolm nooremraamatupidajat. Maksuarvestusega tegeleb ka vastanutest üks assistent. Aruannete koostamisega tegelevad viis raamatupidajat, üks nooremraamatupidaja ja üks raamatupidamisassistent. Juhtimisarvestuse ja juhatuse finantsnõustamise on märkinud kaks raamatupidajat, huvirühmadega suhtlemisega tegelevad kolm raamatupidajat ja kolm nooremraamatupidajat. Muu ametikoha alla liigituvatest juhtidest kaks tegelevad raamatupidamise põhitoimingute ja huvirühmadega suhtlemisega, ühel korral on märgitud maksu- ja juhtimisarvestus ning aruannete koostamine. Lisaks oli muu ametikoha alla liigituvatest vastajatest kirjutanud oma tööülesandena üldfinantsjuhtimise ja klientide krediitvõimekuse hindamise. (lisa 1)

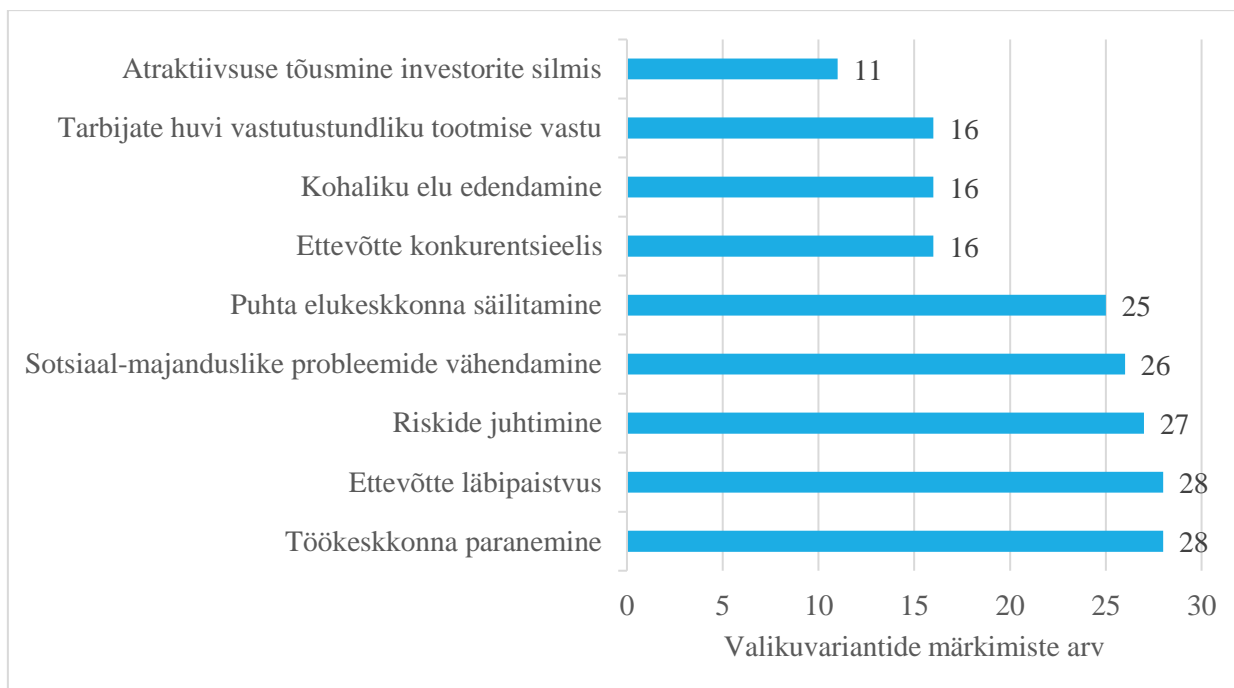
2.2. Uuringu analüüs

Uuringu läbiviimisel sooviti ühe punktina selgitada välja raamatupidamisalast tööd tegevate inimeste seisukohta vastutustundliku ettevõtluse alal. Selleks uuriti, kuidas raamatupidajad tunnetavad vastutustundlikkusse ettevõtlusesse panustamist oma igapäevatöös, mida nad peavad jätkusuutlikku arengu juures oluliseks ning millisel määral nõustutakse erinevate vastutustundlikku ettevõtlust ning raamatupidaja rolli vastutustundlikku ettevõtluse arengus puudutavate väidetega. Küsimusele „kui suurel hulgal tunnetate vastutustundlikkusse ettevõtlusesse panustamist oma igapäevatöös?“ vastati 5- palli skaalal, kus 1 tähendas, et vastaja töö ei ole üldse vastutustundliku ettevõtlusega seotud, ja 5 tähendas, et vastaja töö on tugevalt vastutustundliku ettevõtlusega seotud. Suurem osa vastajatest (60%) hindasid oma panust tugevana (vastasid 4 või 5), vaid üks vastaja hindas, et tema töö ei ole vastutustundlikku ettevõtlusega üldse seotud (joonis 3).

Joonis 3. Vastajate hinnang oma igapäevatöö panuse kohta jätkusuutlikku ettevõtluse arengus
Allikas: autori koostatud lisa 2 järgi

Teisena paluti vastajatel märkida, milliseid faktoreid on nende arust vastutustundliku ettevõtluse arengu juures olulised. Vastamiseks oli vaja märkida ette antud valikuvariantide hulgast sobivad. Valikuvariandid olid koostatud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi kodulehtedel oleva vastutustundlikku ettevõtluse kohase informatsiooni põhjal. Kõige enam peeti oluliseks töökeskkonna paranemine ja ettevõtte läbipaistvus, millele järgnesid lähedalt riskide juhtimine, sotsiaalmajanduslike probleemide vähenemine ja puhta elukeskkonna säilitamine. Vähemoluliseks peeti ettevõtte konkurentsieelis, kohaliku edu edendamise ja tarbijate suurenenud huvi ning kõige vähemoluliseks peeti investorite silmis atraktiivsuse tõstmist. Erinevate faktorite olulisuse jagunemist on kirjeldatud joonisel 4.

Joonis 4. Vastanud raamatupidajate meelest olulised vastutustundliku ettevõtluse arengu faktorid
Allikas: autori koostatud lisa 2 järgi

Varasemate uuringutest ja teoreetilisest taustast tuletatud väidetega nõustumise määra leidmiseks paluti hinnata nõustumist viiepalli süsteemis (1 - ei nõustu üldse, 2 - pigem ei nõustu, 3 - nii ja naa, 4 - pigem nõustun, 5 - nõustun täielikult). Lisaks oli võimalus vajadusel vastata „ei oska öelda“ variandiga. Kümne väite seas oli küsitud arvamust nii vastutustundliku ettevõtluse kohta üldiselt kui ka raamatupidaja rolli kohta selle juures. Koguvalimi vastutustundlikku ettevõtlusega seotud väidetega nõustumist kirjeldab tabel 2, kus esimesed kolm väidet on üldise vastutustundliku ettevõtluse kohta ja ülejäänud seitse on väited raamatupidaja rolli kohta vastutustundliku ettevõtluse rakendamises. Tulemuste keskvärtuse ja standardhälve arvutustes ei võetud arvesse „ei oska öelda“ vastuseid.

Tabelist on näha, et kõige enam nõustuti ja oldi ühel meelel väitega, et vastutustundlik areng peaks olema iga ettevõtte jaoks oluline. Üldise vastutustundliku ettevõtluse väidete juures nõustuti ka sellega, et vastutustundlik ettevõtlus panustab ettevõtte edu saavutamisesse saades keskmiseks hinnanguks ligikaudu 4. Seevastu jätkusuutlikkuse aruandluse koostamise vabatahtlikkuse juures arvamused erinesid – keskmiseks hinnanguks oli ≈ 3 , kusjuures suurem osa vastanutest (14) märkisid hinnanguks „nii ja naa“, kuue vastaja arust peaks aruande koostamine olema kohustuslik (valiti „ei nõustu üldse“ või „pigem ei nõustu“) ja 14 vastanu arust peaks see jääma vabatahtlikuks

(valiti „pigem nõustun“ või „nõustun täielikult“), kuus vastajat ei omanud selle koha pealt arvamust.

Tabel 2. Vastutustundliku ettevõtluse teemadel esitatud väidetega nõustumise keskmine hinnang ja vastuste standardhälve

Väited	Hinnangute kaalutud keskmine	Standardhälve
CSR panustab ettevõtte edu saavutamisesse	3.95	0.86
Vastutustundlik areng peaks olema iga ettevõtte jaoks oluline	4.60	0.60
CSR aruannete koostamine peaks olema vabatahtlik	3.32	1.07
Raamatupidajatel on CSR aruannete koostamiseks vajalikud andmed kergesti kättesaadavad	2.84	0.99
Raamatupidajatele oleks vaja CSR-i teemadel rohkem koolitusi	3.95	0.76
Mittefinantsaruannete koostamine ei peaks olema raamatupidaja ülesanne	2.86	0.95
Raamatupidajate panus CSR-i arengusse on oluline	3.83	0.71
Olen osalenud või panustanud CSR-i eesmärkide ning strateegia väljatöötamises oma ettevõttes	1.89	1.33
Jätkusuutlikkuse aruande koostamine raamatupidajate poolt tõstab selle usaldusväärsus	3.68	0.91
Omades ülevaadet ressursi- ja rahavoogudest, on raamatupidaja õige inimene andmaks nõu ettevõtte jätkusuutlikkuse suurendamise osas	3.97	0.77

Allikas: Autori arvutused lisa 2 põhjal

Tugevalt nõustuti väidetega, et raamatupidaja panus vastutustundlikku ettevõtluse arenguks on oluline ning õige inimene vastutustundliku ettevõtluse edendamise teemadel nõu andma on raamatupidaja, kuna ta omab ülevaadet ressursi- ja rahavoogudest, samas aruande koostamiseks vajalike andmete kättesaadavuse lihtsuse kohta esitatud väite keskmine hinnang oli alla kolme, kus 24 vastanute hinne oli 3 või väiksem ja 8 vastanust ei osanud sellel teemal arvamust avaldada. Veel nõustuti, et raamatupidajate koostatud aruanne tõstab selle usaldusväärsus. Siiski ei olnud kindlat arvamust selle koha peal, kas mittefinantsaruandluse koostamine peaks olema raamatupidaja ülesandeks, saades keskmiseks hinnanguks ≈ 3 , kus 12 vastajat arvab, et peaks, ja 9 vastajat arvab, et see ei peaks olema raamatupidaja ülesanne. 16 vastajat valisid variandi „nii ja naa“ ja kolmel vastajal arvamus puudus. Väite „raamatupidajatel oleks vaja CSR-i teemadel rohkem koolitusi“ keskmine hinnang oli ≈ 4 , mis näitab, et raamatupidajate huvi vastutustundlikku ettevõtlusesse panustamiseks on olemas. Väitega, kas vastaja on osalenud oma ettevõtte

vastutustundlikkuse eesmärkide ja strateegia välja töötamises, jäi keskmine hinnang alla kahe ja standardhälve oli kõige suurem. Üle poole vastajatest väitsid kindlalt, et nemad ei ole selle välja töötamises pigem või üldse osalenud (vastavalt 4 ja 23 vastanut). Ainult seitse vastajat olid selle väitega pigem või täielikult nõus.

Uuringu käigus sooviti veel teada saada, kas raamatupidajad puutuvad kokku oma ettevõtte jätkusuutlikkuse aruande koostamisega. Neljakümnest vastanust 34 (85%) vastasid sellele küsimusele eitavalt ja 6 (15%) vastasid jaatavalt. Vastuste jaotus raamatupidamise taseme järgi on välja toodud tabelis 3. Jaatavalt vastajatest neli on pea- või vanemraamatupidajad (mõlemaid 2), üks on nooremraamatupidaja ja üks omab juhipositsiooni (vastusevariant „Muu“). Lisaks küsiti ka põhjuseid jätkusuutlikkuse aruande koostamise või mitte koostamise kohta. Vastusevariandi „Mu firma tegevus mõjutab kesk-ja ühiskonda“ märkisid kõik kuus aruande koostamisega kokkupuutuvat vastanut, ettevõtte tegevuse läbipaistvamaks tegemise valisid viis vastanut, väite „See kuulub mu tööülesannete hulka“ märkisid kolm vastanut (üks pearaamatupidaja ja kaks vanemraamatupidajat), kaks vastanut märkisid väited „See on nõutud otsuste vastuvõtjate poolt“ (üks vanem- ja üks nooremraamatupidaja) ja „See informatsioon võib mõjutada finantstulemusi“ (üks pea- ja üks vanemraamatupidaja). Aruande mitte koostamise kõige enam välja toodud põhjuseks on selle mitte kuulumine tööülesannete hulka (34-st vastajast märkisid selle valiku 24), 14 vastanut märkisid variandi „See ei ole otsuste vastuvõtjate poolt nõutud“. Vähem oli põhjustena märgitud teadmiste/oskuste puudumine (7 vastanut), ettevõtte tegevuse kesk- ega ühiskonnaga mitte seostumine (3), toetavate süsteemide ja protsesside puudumine (3) ja ajapuudus (2). Üks vastajatest tõi „Muu“ vastusevariandina välja mittekohustuslike aruannete koostamise ebaolulisuse. (lisa 3)

Tabel 3. Jätkusuutlikkuse aruande koostamisega kokku puutumine raamatupidamistaseme järgi

Tase	„Jah“ vastajate sagedus	„Ei“ vastajate sagedus
Pearaamatupidaja	2	10
Vanemraamatupidaja	2	4
Raamatupidaja	0	9
Nooremraamatupidaja	1	4
Raamatupidaja assistent	0	4
Muu	1	3

Allikas: Autori koostatud lisa 3 põhjal

Veel uuriti, milliseid tegevusi on raamatupidajad oma töö käigus valmis vastutustundliku ettevõtluse arengu nimel tegema. Selleks paluti vastajatel valida etteantud variantide hulgast kõik sobivad. Kõige enam ollakse valmis juhtkonna nõustamiseks, selle valiku märkisid 19 vastanut. Sidusrühmadega konsulteerimiseks on valmis 16 vastanut, jätkusuutlikkuse aruande koostamiseks on valmis 14 vastanut ja aruandluse olulisuse tõstatamise on valmis ette võtma 13 vastanut. Mitte ühtegi nimetatust ei ole valmis tegema vastanutest 9. Sellele lisaks küsiti arvamust selle kohta, kes peaksid olema jätkusuutlikkuse aruande koostamise eest vastutav. Suurem osa vastajatest (27, 67,5%) arvavad, et selle koostamine peaks olema ettevõtte juhtkonna vastutusala. 25% (10) vastajatest arvavad, et jätkusuutlikkuse aruannet peaks koostama selleks eraldi loodud ametikohtadel töötavad inimesed. Vaid kolm (7,5%) vastajat arvavad, et see peaks olema raamatupidamisosakonna ülesanne. (lisa 3)

2.3. Järeldused ja ettepanekud

Järgnevalt tuuakse välja uuringu tulemuste arutelu ja järeldused kõrvutades muuhulgas autoripoolse uuringu tulemusi teoreetilises osas välja toodud andmetega. Esimese punktina sooviti teada saada raamatupidamise alast tööd tegevate inimeste seisukohta vastutustundliku ettevõtluse osas. Teiseks sooviti leida, kui suurel määral on raamatupidajad kokku puutunud oma ettevõtte jätkusuutlikkuse aruandluse koostamisega. Kolmandaks sooviti näha, milline on raamatupidajate valmisolek vastutustundliku ettevõtluse tegevustega tulevikus tegeleda.

Läbiviidud uuringu põhjal on raamatupidajate nägemus vastutustundlikust ettevõtlusest positiivne. See võib tähendada, et uuringu küsimustikule vastanud raamatupidajad töötavad ettevõtetes, kus vastutustundliku ettevõtluse kontseptsioonid on tugevalt juurdunud ja töötajad tunnetavad selle olulisust. Sama saab järeldada ka sellest, et vastanute jaoks kõige olulisemad vastutustundliku ettevõtluse alased teemad on töökeskkonna paranemine, ettevõtte läbipaistvus ja riskide juhtimine, mis on kõik ettevõtte sisesed faktorid (ettevõtte läbipaistvus on nii sisemine kui ka välimine faktor). Puhta elukeskkonna säilitamine ja sotsiaalmajanduslike probleemide vähendamine, mis on vastanud raamatupidajate seas samuti olulised, on kõige tavalisemad faktorid vastutustundliku ettevõtluse defineerimisel. Vähem oluliseks peetakse ettevõtte konkurentsieelist ja mõju välismajandusele huvigruppidele (kohalik kogukond, tarbijad ja investorid). Veel näitab positiivset nägemust vastutustundlikust ettevõtlusest suhteliselt üksmeelne arvamus sellest, et vastutustundlik

areng peaks olema iga ettevõtte jaoks oluline ja vastutustundliku ettevõtluse rakendamine panustab ettevõtte edu saavutamiseks. Üldistavalt võib öelda, et uuringus osalenud raamatupidajate seisukohalt on vastutustundlik ettevõtlus oluline, seda eriti ettevõtte sisesest vaatepunktist.

Uuringule vastajad näevad raamatupidajate olulisust vastutustundliku ettevõtluse arengus. Mitmete raamatupidaja rolli kohta vastutustundlikus arengus esitatud väidete tulemused lähevad kokku teoreetilises osas välja toodud andmetega. Esiteks, nõustuti teoorias välja toodud väitega, et raamatupidaja on õige inimene vastutustundlikkuse suurendamise osas nõu andma, kuna omab ülevaadet ettevõtte raha- ja ressursi voogudest. Teiseks nõustuti ka sellega, et jätkusuutlikkuse aruande koostamine raamatupidajate poolt tõstab selle usaldusväarsust. Objektiivsuse ja neutraalsuse puudumine oli üks teoreetilises osas välja toodud murekohtadeks, mille ühe lahendusena oli ka teoreetilises osas välja toodud raamatupidajate usaldusväarsus, kuna ka finantstulemused peavad olema läbipaistvad ja esitatud vastavalt seadustele. Varasemate CGMA poolt läbi viidud uuringu tulemustega läheb kokku ka arvamus, et jätkusuutlikkuse aruandluse jaoks vajalikud andmed ei ole kergesti kätte saadavad. See tekitab küsimuse, mis takistab nende andmete kättesaadavust ja mida saaks teha, et jätkusuutlikkuse aruande koostamine lihtsamaks teha. Tuleks töötada selle nimel, et andmete kättesaadavus ei oleks takistavaks faktoriks vastutustundliku ettevõtluse arengus.

Raamatupidajate kokkupuude vastutustundliku ettevõtluse arengusse on madal. Suurem osa vastanutest ei ole osalenud oma ettevõtte vastutustundliku ettevõtluse eesmärkide või strateegia välja töötamises ning ei ole koostanud jätkusuutlikkuse aruannet. Põhilisteks põhjusteks aruande mitte koostamise koha pealt on välja toodud, et see ei kuulu vastajate tööülesannete hulka ja see ei ole otsuste vastuvõtjate poolt nõutud. See läheb kokku ka CGMA poolt läbi viidud uuringuga. Vastavalt teoorias välja toodud informatsioonile võib see tähendada mitmeid asju. Suurettevõtete puhul võib põhjuseks olla, et jätkusuutlikkuse aruande koostamine kuulub kellegi teise tööülesannete hulka. Teiseks, kuna antud uuring ei viidud läbi ainult kõrgema taseme raamatupidajate hulgas, ei peagi jätkusuutlikkuse andmete analüüsimine olema vastajate tööülesannete seas. Veel võib lihtsalt ettevõtte juhtkond olla väheinformeeritud vastutustundliku ettevõtluse vajalikkusest. Need vastajad, kes on jätkusuutlikkuse aruande koostamise juures, on just kõrgema taseme raamatupidajad. Välja toodud põhjused aruande koostamiseks on firma tegevuse mõju kesk- ja ühiskonnale ning ettevõtte läbipaistvuse suurendamine. Vaid pooled aruande koostajad väitsid, et see kuulub nende tööülesannete hulka, mis näitab, et on

raamatupidajaid, kes teevad seda vabatahtlikult oma ettevõtte vastutustundlikkuse arengu jaoks. Kuigi on uuringu tulemustest näha, et raamatupidajate kokkupuude jätkusuutlikkuse aruande koostamisel on madal, on samuti näha, et soov vastutustundliku ettevõtluse teemalisteks koolitusteks ja sellega seonduvalt vastutustundlikku ettevõtlusesse panustamiseks on olemas.

Kõige enam on uuringu küsimustikule vastanud raamatupidajad valmis juhtkonda vastutustundliku ettevõtluse alastel teemadel nõustama, sidusrühmadega konsulteerima ja kolmandik vastanutest on valmis jätkusuutlikkuse aruannet koostama. Siiski, kaks kolmandikku vastajates usub, et jätkusuutlikkuse aruande koostamine peaks olema ettevõtte juhtkonna vastutusala ning veerand vastanutest arvavad, et see peaks olema eraldi selleks loodud ametiala töötajate vastutada. Vaid väike osa vastanutest arvab, et jätkusuutlikkuse aruande koostamine peaks jääma raamatupidajate kanda. Sellest võib jätkusuutlikkuse aruande koostamise koha pealt järeldada, et raamatupidajad on küll valmis selle koostamiseks, kuid ei soovi seda vastutust enda peale. Sellegi poolest ollakse valmis nõuandja rollis olema, mis on samuti oluline roll vastutustundliku ettevõtluse arengus.

Kokkuvõtvalt võib väita, et raamatupidajad näevad vastutustundliku ettevõtluse tähtsust. Raamatupidajatele on lisaks puhtale elukeskkonnale ja sotsiaalmajanduslike probleemide vähesusele oluline ettevõtte läbipaistvus, tugev riskide juhtimise võime ja töökeskkonna paranemine. Antud uuringu kohaselt on eesti raamatupidajatel vähene kokkupuude jätkusuutlikkuse aruandluse koostamisega. Põhilisteks põhjusteks aruande mitte koostamiseks on selle mitte nõudmine ülemuste poolt. Vastajad usuvad, et raamatupidaja usaldusväärsus ja kokkupuude kogu ettevõtte tegevusele on märgid sellel ametikohal töötajate sobivusest vastutustundliku ettevõtluse alase nõu andmise ja aruandluse koostamise jaoks. Kuigi uuringus osalenud raamatupidajad oleksid valmis jätkusuutlikkuse aruandluse koostamiseks, eelistavad nad pigem jääda nõuandja rolli. Autori arvates sai töö eesmärk täidetud ja uurimisküsimused said vastatud. Järgnevalt on veel välja toodud ideid teema arenduseks ja tuleviku uurimusteks.

Uuringu küsitlusele vastajate väike arv ei luba teha statistiliselt olulisi järeldusi, mistõttu oleks hea tuleviku uuringutes kaasata rohkem osalejaid. See annaks võimaluse näha, kuidas ettevõtte suurus, raamatupidaja tase, vanus, töökoha iseloom või töökogemus mõjutavad raamatupidajate seisukohta vastutustundlikkust ettevõtlusest ja valmisolekut sellega tegeleda. Lisaks oleks

võimalik teemat arendada, et määratleda jätkusuutlikkuse aruande koostamise takistavad tegurid ja leida lahendusi selle lihtsustamiseks.

KOKKUVÕTE

Vastutustundlik ettevõtlus on oluline osa ettevõtte tegevusest. See hõlmab enda alla mitmeid tegureid loodus keskkonna kaitsest ja sotsiaalmajanduslikku probleemide vähendamise ettevõtte eetilise juhtimise ja töökeskkonna parandamiseni. Kuna raamatupidamises on automatiseerimise suurenemise tõttu vähenenud igapäevaste tehingute töötlemisele kuluv aeg, on raamatupidajate töö iseloom rohkem keskendunud analüütilisele poolele, mis annab neile võimaluse pakkuda informatsiooni jätkusuutlikkuse suurendamist toetavate otsuste langetamiseks.

Antud bakalaureusetöö uurimisobjektiks olid raamatupidamise valdkonnas töötavad inimesed. Töö eesmärgiks oli välja selgitada raamatupidamisalast tööd tegevate inimeste arusaama vastutustundlikust ettevõtlusest ning nende kokkupuudet ja valmisolekut sellega tegelemisega. Eesmärgi saavutamiseks tutvuti vastutustundliku ettevõtlust, raamatupidaja töö iseloomu ja jätkusuutlikku aruandlust käsitleva kirjandusega, viidi läbi kvantitatiivne uuring raamatupidajate seas raamatupidajate rolli kohta vastutustundliku ettevõtluse arengus ning analüüsi saadud tulemusi.

Bakalaureusetöö esimeses peatükis toodi välja teoreetiline taust vastutustundliku ettevõtluse ja raamatupidaja töö kohta ning raamatupidaja seos vastutustundliku ettevõtluse arengus. Esiteks toodi välja vastutustundliku ettevõtluse mõiste, milleks on ettevõtte juhtimise viis, kus eesmärk kasumit teenida on mõjutatud otsustest, mis aitavad kaasa kesk- ja ühiskonna paranemisele. Vastutustundliku ettevõtluse juured ulatuvad tööstusrevolutsiooni aega, mil töötajad hakkasid endale rohkem otsustusõigust nõudma. Tänapäeval tegelevad vastutustundliku ettevõtluse ideede juurutamisega, selle informatsiooni jagamise ja ettevõtetega konsulteerimisega mitmed organisatsioonid nii globaalsel kui ka kohalikul tasandil, seda selleks, et teha ettevõtetel vastutustundliku ettevõtlusega tegelema hakkamine võimalikult lihtsaks. Nendest kõige märkimisväärsamad on *United Nations Global Compact*, CSR Europe ja Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum. Teoreetilise tausta põhjal on raamatupidaja roll ettevõttes muutumas. Igapäevaste tehingute kirjendamiste laialdasem automatiseerimine on muutnud raamatupidajate töö pigem analüütilisemaks. Kuna raamatupidajad omavad ülevaadet ettevõtte raha ja ressursside

liikumiste kohta, siis peetakse raamatupidajat õigeks inimeseks jätkusuutlikkuse aruandluse koostamiseks või andmaks otsuste vastuvõtjatele sellel teemal nõu. Varasemad uuringud näitavad, et raamatupidaja seotus jätkusuutlikkuse aruandluse koostamise juures on mõjutatud erinevates teguritest, nagu ettevõtte regioon, suurus ja tegevusala ning raamatupidaja tase.

Töö teises peatükis anti ülevaade autoripoolsest uuringust raamatupidaja rolli kohta vastutustundliku ettevõtluse arengus. Esiteks anti ülevaade uuringu meetodikast ja kirjeldati valimit. Töö eesmärgi saavutamiseks viidi läbi internetiküsitlus, millele saadi 40 vastust. Vastuste hulk ei andnud võimalust teha statistiliselt olulisi järeldusi, kui andis siiski ülevaate raamatupidajate seisukohtadest vastutustundliku ettevõtluse kohta. Uuringu küsitlusega sooviti välja selgitada raamatupidajate meelest olulised faktorid vastutustundliku ettevõtluse juures, nende arvamus vastutustundliku ettevõtluse olulisuse kohta ning raamatupidaja rolli olulisus selle juures. Veel sooviti näha, kui palju on raamatupidajad vastutustundliku ettevõtluse ja jätkusuutlikkuse aruande koostamisega kokku puutunud ning millisel määral on nad valmis vastutustundlikkuse ettevõtlusesse panustama.

Uuringu tulemuste analüüs näitas, et raamatupidajate silmis on vastutustundlik ettevõtlus olulisel kohal. Eriti tähtsaks peeti töökeskkonna paranemist, ettevõtte läbipaistvust, riskide juhtimist, sotsiaalmajanduslike probleemide vähendamist ja puhta elukeskkonna säilitamist. Lisaks usuti, et vastutustundlik ettevõtlus panustab ettevõtte edu saavutamiseks ja see peaks olema iga ettevõtte jaoks oluline. Vastanud raamatupidajad nõustuvad teoreetilises osas välja toodud väidetega, et raamatupidajad on õiged inimesed jätkusuutlikkuse aruande koostamiseks, kuna nad on usaldusväärsed ja omavad ülevaadet ettevõtte tegevusest. Uuringu küsitlusele vastanud raamatupidajad ei ole vastutustundliku ettevõtluse arengus ja jätkusuutlikkuse aruannete koostamisel kaasa teinud. Vaid väike osa vastajates on jätkusuutlikkuse aruannet koostanud, tuues välja põhjendustena oma ettevõtte mõju kesk- ja ühiskonnale ning ettevõtte tegevuse läbipaistvuse suurendamise. Suurem osa vastanutest aga ei olnud jätkusuutlikkuse aruannete koostamisega kokku puutunud. Põhilisteks põhjusteks oli välja toodud nõudmise puudumise ülemuste poolt ning selle mitte kuulumise nende tööülesannete hulka. Viimaseks, vastanute valmisolek tulevikus vastutustundlikkuse ettevõtlusesse panustamisesse jäi pigem nõuandja rolli täitmiseks. Kuigi näidati valmisolekut jätkusuutlikkuse aruande koostamiseks, ei soovi raamatupidajad seda enda vastutusalasse.

Selleks, et näha, kuidas jätkusuutlikkuse aruande koostamine raamatupidajate poolt või nende kokkupuude vastutustundliku ettevõtlusega on mõjutatud erinevatest teguritest, nagu ettevõtte suurus, raamatupidaja vanus ja tööstaaz või raamatupidaja töötamine raamatupidamise teenust pakkuvast ettevõttes või konkreetse ettevõtte raamatupidamise osakonnas, oleks vaja koguda vastuseid rohkematelt raamatupidajatelt. Kuna antud töö uurimisküsitlusele vastanute osakaal küsimustiku saajate hulgas tundus olevat madal, soovitab autor läheneda võimalikele osalejatele võimalikult isiklikult, kuna see annab suurema võimaluse vastamiseks. Võimalikuks teemaarenduseks oleks jätkusuutlikkuse aruande koostamise takistavate tegurite määratlemine ja võimalike lahenduste leidmine nende eemaldamiseks.

SUMMARY

THE ROLE OF ACCOUNTANT IN THE DEVELOPMENT OF A RESPONSIBLE BUSINESS

Karina Korell

Responsible business has been a key issue in the business environment for a long time, and its importance continues to grow. More and more investors and consumers want the negative impacts of production and other business activities to be as low as possible. Responsible business is a broad term and includes ethics, management, product safety, human rights, environmental activities, etc. This topic is relevant to accounting because, due to the increase in automation, the proportion of processing daily transactions has decreased, and the work of accountants is therefore more focused on analyzing transactions. The finance department can play an important role in the development of responsible business, as it has control and overview of cash flows and on this basis could provide information for making the decisions about a sustainable future.

The problem of this thesis is the lack of understanding and clear definitions of how accountants can participate in the development of a responsible business. The aim of this work is to find out what is the understanding of people working in the field of accounting in regard to corporate social responsibility, how they perceive their contribution to their current work, and whether they are willing to contribute in the future. Accordingly, the research questions for this bachelor's thesis are as follows:

- 1) How do accountants view corporate social responsibility?
- 2) To what extent are accountants involved in sustainability reporting?
- 3) How and to what extent are accountants willing to contribute to corporate social responsibility in the future?

To achieve the goal of the study, an internet survey was prepared and distributed, to which forty responses were received. The participants of the survey were accountants of different levels.

The first chapter of this thesis explains the theoretical background of corporate social responsibility and the work of the accounting profession, as well as the relationship between accountants and the development of responsible business. First, the concept of responsible business was introduced, which involves managing a business in such a way that the goal of making a profit is influenced by decisions that contribute to the betterment of the environment and society as a whole. The roots of responsible business go back to the time of the Industrial Revolution, when workers began to demand more rights. Today, several organizations are committed to introducing responsible business ideas, sharing information, and providing guidance to companies, both globally and locally, to make it as easy as possible for companies to engage in corporate social responsibility. The most notable of these organizations are the United Nation Global Compact, CSR Europe and Vastutustundliku Ettevõtlike Foorum. Based on the theoretical background, the role of the accountant in the company is changing. The widespread automation of the processing of daily transactions has made accountants work more analytical. Since accountants have an overview of the company's cash and resource flows, an accountant is considered the right person to prepare sustainability reports or advise decision makers on the subject. Previous studies have shown that the involvement of accountants in sustainability reporting is influenced by various factors, such as the company's region, size and field or the level of the accountant.

Analysis of the results shows that accountants see the importance of corporate social responsibility. Improvement of the working environment, corporate transparency, risk management, reducing socioeconomic problems and maintaining a clean environment were seen as particularly important. In addition, it was believed that corporate social responsibility contributes to the success of the business and should be important to every company. The responding accountants agree with the statement from the theoretical part that accountants are the right people to prepare a sustainability report because they are reliable and have insight into the company's operations. The accountants who responded to the survey had not participated in the development of responsible business and the preparation of sustainability reports. Only a small proportion of respondents had prepared a sustainability report, citing their company's impact on the environment and society as well as increasing the transparency of the company's operations, as reasons for doing so. However, the majority of respondents had not participated in the preparation of a sustainability report. The main reasons for this were the lack of demand from their superiors and the fact that it was not part of their job description. Finally, the respondents would prefer to work in the role of a consultant in

the future. Although willingness to prepare a sustainability report was shown, the accountants do not want to consider this as their task.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

ACCA, PwC LLP (2019) *Finance: a journey to the future?* Report.

Albu, N., Albu, C., Girbina, M. M., Sandu, M. I. (2011). The Implications of Corporate Social Responsibility on The Accounting Profession: The Case of Romania. *Amfiteatru Economic*, 13 (29), 221-234.

Andrew Carnegie: Pioneer. Visionary. Innovator. Carnegie Corporation of New York. Kasutatud 03. november 2022 <https://www.carnegie.org/interactives/foundersstory>

Andrian, T. (2021). *Role of Accountants in Sustainability*. Kasutatud 25. november 2022 <https://accounting.binus.ac.id/2021/10/01/role-of-accountants-in-sustainability/>

Carroll, A. B., Brown, J. A. (2018). Corporate Social Responsibility: A Review of Current Concepts, Research and Issues. Weber, J., Wasieleski, D. (Eds.), *Corporate Social Responsibility* (39-69). Bingley, UK: Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/S2514-175920180000002002>

Crowther, D., Martinez, E. O. (2004). Corporate social responsibility: history and principles. *Social Responsibility World* (102-107). Penang: Ansted University Press.

CSR Europe White Paper (2020). *The European Pact for Sustainable Industry: Making the Green Deal a Success.*

CSR Europe's 2030 Strategy: Mainstreaming the Urgency for Action.

Eesti Statistikaamet (2018). PA633: täis- ja osalise tööajaga töötajate töötatud tunnid ja keskmine brutotunnitasu soo ja ametiala (AK 2008) järgi, oktoober. Kasutatud 20. aprill 2022 <https://andmed.stat.ee>

Garcia-Sanchez, I.-M., Martinez-Ferrero, J., Azevedo, T. (2020). Does Capital Market Distrust CSR Reporting? Economic Benefits in Presence of Complementary Monitoring Mechanism. *Journal of Business, Accounting and Finance Perspectives*, 2 (3). <https://doi.org/10.35995/jbafp2030016>

Garzon-Jimenez, R., Zorio-Grima, A. (2020). Corporate Social Responsibility and Cost of Equity: Literature Review and Suggestions for Future Research. *Journal of Business, Accounting and Finance Perspectives*, 2 (3). <https://doi.org/10.35995/jbafp2030015>

Green Paper: Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility. (2001) Brüssel: Euroopa Komisjon

Homayoun, S., Razaee, Z., Ahmadi, Z. (2015). Corporate Social Responsibility and Its Relevance to Accounting. *Journal of Sustainable Development*. 8 (9), 178-189. <http://doi.org/10.5539/jsd.v8n9p178>

Jõgibert, A., (2015). *Ettevõtete sotsiaalse vastutuse avalikustamise tase Eesti edukaimate ettevõtete näitel ning selle seotus finantstulemustega.* [Bakalaureusetöö, Tallinna Tehnikaülikool]. TalTech Raamatukogu Digikogu. <https://digikogu.taltech.ee/et/Item/24775d4a-44b0-4f7d-958c-72b4899c2a23>

Kafka, K., Kanzola, A. M., Petrakis, P. E. (2021). Cultural Perspectives of Financial and Non-Financial Incentives. *Journal of Business, Accounting and Finance Perspectives*, 3 (1). <https://doi.org/10.35995/jbafp3010007>

Kantceva, A. (2016). The Main Hinderers of Corporate Social Responsibility Activities within Estonian Companies. Tallinn: Majandus-ja Kommunikatsiooniministeerium.

Lacalle, D. (2020). The Importance of Profit and Sound Financing in Socially Responsible Investment. *Journal of Business, Accounting and Finance Perspectives*, 2 (2).
<https://doi.org/10.35995/jbafp2020011>

Lissejenko, J. (2015). *Ettevõtte sotsiaalne vastutus Eesti väikese suurusega ettevõtetes*. [Magistritöö, Tallinna Tehnikaülikool]. <https://digikogu.taltech.ee/et/Item/2d33fe96-bb28-4096-932a-86286de778f3>

McWilliams, A., Siegel, D. (2001). Corporate Social Responsibility: A Theory of the Firm Perspective. *The Academy of Management Review*. 26 (1), 117-127.
<https://doi.org/10.2307/259398>

Mishra, S. (2011). Management Accountant: Role & Future Challenges. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1788032>

Mysaka, H., Derun, I. (2022). GRI 400 as a Contemporary tool to Increase trust in Corporate Social Responsibility. *Quality – Access to Success*. 187 (23), 256-270.
<https://doi.org/10.47750/QAS/23.187.32>

Ottoson, E. (2015). Raamatupidaja roll Eesti ettevõttes. [Magistritöö, Tallinna Tehnikaülikool]
<https://digikogu.taltech.ee/et/Item/960c1de2-7bea-4304-b3d7-743bb8cc1ce8>

Redressing the Balance: How management accountants drive sustainable corporate strategies. (2014) CGMA Report.

Simons, P. (2018). *The Changing shape of the finance function: Creating a vision for the future research emerging themes*. CGMA Report.

Susanto, A. (2018). Exploring the Relationship Between Corporate Social Responsibility and Environmental Accounting in Emerging Country. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 7 (5). 147-150.

Syahril, Andini, I. Y. (2017). The role of accountants in implementation corporate social responsibility at hospotal Dr. H. Moh. Anwar Sumenep district. *Jurnal Ilmiah Bidang Akuntansi dan Manajemen*. 14 (2). 120-134. <https://doi.org/10.31106/jema.v14i02.509>

Terskikh, M. (2021). Pr Technologies for Creating the Image of a Socially Responsible Company. *Proceedings of International Forum "Freedom and responsibility in pivotal times"*, 19. – 23. April 2021, Nizhny Novgorod (130-136). Omsk State University, Russia. <http://doi.org/10.15405/epsbs.2022.03.16>

Tetsov, L. (2018). *Raamatupidajana töötamise motiivid ja rahulolu Eestis*. [Magistritöö, Tallinna Tehnikaülikool]. TalTech Raamatukogu Digikogu. <https://digikogu.taltech.ee/et/Item/7a9be0cf-0a22-46f6-88ee-e6b521043057>

The Chartist Movement. UK Parliament. Kasutatud 03. november 2022
<https://www.parliament.uk/about/living-heritage/transformingsociety/electionsvoting/chartists/overview/chartistmovement/>

Tilt, C. A. (2016). Corporate social responsibility research: the importance of context. *International Journal of Corporate Social Responsibility*. 1 (1). <https://doi.org/10.1186/s40991-016-0003-7>

Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum. Kasutatud 20. aprill 2022 <https://csr.ee>

LISAD

Lisa 1. Uuringu tulemused. Valimi kirjeldus (küsimus 1-8)

Vastuse variant	Sagedus (n=40)	Jaotus, %
1. Sugu		
Naine	36	90.0%
Mees	4	10.0%
2. Teie vanus		
Kuni 29 a.	9	22.5%
30-39 a.	18	45.0%
40-49 a.	7	17.5%
50-59 a.	4	10.0%
60 a. või vanem	2	5.0%
3. Milline on teie raamatupidamisalane haridus (omandatud või omandamisel)?		
Kutsekesk- või keskeriharidus	2	5.0%
Kutseharidus	3	7.5%
Kõrgharidus (bakalaureusekraad või rakenduslik kõrgharidus)	21	52.5%
Kõrgharidus (magistrikraad)	9	22.5%
Ei oma raamatupidamisalast haridust	5	12.5%
4. Kas töötate raamatupidamisteenust osutavas ettevõttes või konkreetse ettevõtte raamatupidajana?		
Töötan raamatupidamisteenust osutavas ettevõttes	18	45.0%
Töötan konkreetse ettevõtte raamatupidajana või raamatupidamise osakonnas	22	55.0%
5. Milline allnimetatutst iseloomustab kõige paremini teie ametikohta?		
Pearaamatupidaja	12	30.0%
Vanemraamatupidaja	6	15.0%
Raamatupidaja	9	22.5%
Nooremraamatupidaja	5	12.5%
Raamatupidaja assistent	4	10.0%
Muu (juhatuse liige, krediitspetsialist, juht, ettevõtte juht)	4	10.0%
6. Kui pikk on teie raamatupidamisalane tööstaaž?		
Alla 1 aasta	3	7.5%
1-5 aastat	16	40.0%
6-10 aastat	9	22.5%
11-15 aastat	2	5.0%
Enam kui 15 aastat	10	25.0%
7. Kui palju töötajad on teie ettevõttes?		
1-9	9	22.5%
10-49	9	22.5%
50-249	13	32.5%
250 ja enam	9	22.5%

Allikas: autori koostatud

8. Milliste tööülesannetega tuleb teil oma töös kokku puutuda? (Märkige üks või mitu)	Ametikoht					
	Pea- raamatu- pidaja (n=12)	Vanem- raamatu- pidaja (n=6)	Raamatu- pidaja (n=9)	Noorem- raamatu- pidaja (n=5)	Raamatu- pidaja assistent (n=4)	Muu ametikoht (n=4)
	Vastanute arv	Vastanute arv	Vastanute arv	Vastanute arv	Vastanute arv	Vastanute arv
Raamatupidamise põhitoimingud	12	5	9	5	4	2
Palga- ja puhkusearvestus	10	1	4	3	0	0
Maksuarvestus	11	4	4	3	1	1
Aruannete koostamine	12	4	5	1	1	1
Juhtimisarvestus	10	5	2	0	0	1
Juhatuse finantsnõustamine	9	3	2	0	0	1
Suhtlemine huvirühmadega	6	4	3	3	0	2
Muu tegevus (Klientide kredivõimekuse hindamine, taustauuring; üld- ja finantsjuhtimine)	0	0	0	0	0	2

Allikas: autori koostatud

Lisa 2. Uuringu tulemused (küsimus 9-11)

Valiku variant	Sagedus	Jaotus, %
9. Kui suurel hulgal tunnetate vastutustundlikkusse ettevõtlusesse panustamist oma igapäevatoos?		
1 - Minu töö ei ole vastutustundliku ettevõtlusega üldse seotud	1	2,5%
2 - Minu töö on vastutustundliku ettevõtlusega vähe seotud	7	17,5%
3 - Nii ja naa	8	20,0%
4 - Minu töö on vastutustundliku ettevõtlusega mõne võrra seotud	10	25,0%
5 - Minu töö on vastutustundliku ettevõtlusega tugevalt seotud	14	35,0%
10. Mis alljärgnevatest on jätkusuutlikku arengu puhul teie arust oluline? (Märkige üks või mitu)		
Puhta elukeskkonna säilitamine	25	–
Sotsiaalmajanduslike probleemide vähendamine	26	–
Töökeskkonna paranemine	28	–
Ettevõtte konkurentsieelis	16	–
Kohaliku elu edendamine	16	–
Tarbijate huvi vastutustundliku tootmise vastu	16	–
Riskide juhtimine	27	–
Atraktiivsuse tõusmine investorite silmis	11	–
Ettevõtte läbipaistvus	28	–

Allikas: autori koostatud

Väited	Hinnangud ja nende sagedus					
	1 - Ei nõustu üldse	2 - Pigem ei nõustu	3 - Nii ja naa	4 - Pigem nõustun	5 - Nõustun täielikult	Ei oska öelda
CSR panustab ettevõtte edu saavutamisesse	0	1	12	14	12	1
Vastutustundlik areng peaks olema iga ettevõtte jaoks oluline	0	0	2	10	23	5
CSR aruannete koostamine peaks olema vabatahtlik	2	4	14	9	5	6
Raamatupidajatel on CSR aruannete koostamiseks vajalikud andmed kergesti kättesaadavad	3	8	13	7	1	8
Raamatupidajatele oleks vaja CSR-i teemadel rohkem koolitusi	0	2	6	23	8	1
Mittefinantsaruannete koostamine ei peaks olema raamatupidaja ülesanne	3	9	16	8	1	3
Raamatupidajate panus CSR-i arengusse on oluline	0	1	9	20	5	5
Olen osalenud või panustanud CSR-i eesmärkide ning strateegia väljatöötamises oma ettevõttes	23	4	3	5	2	3
Jätkusuutlikkuse aruande koostamine raamatupidajate poolt tõstab selle usaldusväärsus	1	3	8	20	5	3
Omades ülevaadet ressursi- ja rahavoogudest, on raamatupidaja õige inimene andmaks nõu ettevõtte jätkusuutlikkuse suurendamise osas	0	1	8	18	9	4

Allikas: autori koostatud

Lisa 3. Uuringu tulemused (küsimus 12-16)

12. Millega alljärgnevatest oleksite valmis oma töö käigus tegema, et panustada jätkusuutlikkuse arengusse? (Märkige üks või mitu)	Sagedus	Jaotus, %
Jätkusuutliku aruandluse olulisuse tõstatamine	13	32,5%
Sidusrühmadega konsulteerimine selgitamiseks välja nende jaoks olulised mittefinantsnäitajad	16	40,0%
Jätkusuutliku arengu aruande koostamine	14	35,0%
Juhtkonna nõustamine jätkusuutlikkuse teemadel	19	47,5%
Ei ole valmis ühtegi nimetatust tegema	9	22,5%

Allikas: autori koostatud

13. Kas te koostate oma ettevõttes jätkusuutlikkuse aruannet?				
Ametikoht	„Jah“ vastuste sagedus	„Jah“ vastuste jaotus, %	„Ei“ vastuste sagedus	„Ei“ vastuste jaotus, %
Pearaamatupidaja	2	5,0%	10	25,0%
Vanemraamatupidaja	2	5,0%	4	10,0%
Raamatupidaja	0	0,0%	9	22,5%
Nooremraamatupidaja	1	2,5%	4	10,0%
Raamatupidaja assistent	0	0,0%	4	10,0%
Muu	1	2,5%	3	7,5%
Kokku	6	15,0%	34	85,0%

Allikas: autori koostatud

14. Küsimusele vastake, kui vastasite küsimusele 13 "Jah". Mis on teie põhjused jätkusuutlikkuse aruande koostamiseks? (Märkige üks või mitu)	Sagedus (n=6)	Jaotus, %
Mu firma tegevus mõjutab kesk- ja ühiskonda	6	100%
See kuulub mu tööülesannete hulka	3	50%
See on nõutud otsuste vastuvõtjate poolt	2	33%
Selle koostamine algas minu initsiatiivil/oman selleks vajalikke teadmisi	0	0%
See informatsioon võib mõjutada finantstulemusi	2	33%
See teeb ettevõtte tegevuse läbipaistvamaks	5	83%

Allikas: autori koostatud

15. Küsimusele vastake, kui vastasite küsimusele 13 "Ei". Mis on teie põhjused jätkusuutlikkuse aruande mitte koostamiseks? (Märkige üks või mitu)	Sagedus (n=34)	Jaotus, %
Minu firma tegevus ei mõjuta kesk- ega ühiskonda	3	8,8%
Tööl olevad süsteemid ja protsessid ei toeta sellise informatsiooni avaldamist	3	8,8%
See ei kuulu mu tööülesannete hulka	24	70,6%
See ei ole otsuste vastuvõtjate poolt nõutud	14	41,2%
Teadmiste/oskuste puudus	7	20,6%
Ajapuudus	2	5,9%
Muu (Ei tunne vajadust mittekohustuslike aruannete koostamiseks)	1	2,9%

Allikas: autori koostatud

16. Kes peaks olema jätkusuutlikkuse aruande koostamise eest vastutav?	Sagedus (n=40)	Jaotus, %
Raamatupidamisosakond	3	7,5%
Tootmisosakond	0	0,0%
Ettevõtte juhtkond	27	67,5%
Eraldi selleks loodud ametikohtadel töötavad inimesed	10	25,0%

Allikas: autori koostatud

Lisa 4. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina Karina Korell

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose Raamatupidaja roll vastutustundliku ettevõtluse arengus,

mille juhendaja on Natalie Aleksandra Gurvitš-Suits,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

15. detsember 2022

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtajaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. ja 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.